

UNA ALTRA MANERA D'ATENDRE L'ALUMNAT DE RISC SOCIAL: LES EXPERIÈNCIES ESCOLARS COMPARTIDES

M. Teresa Ferrer Fàbregas

Professora de Llengua i Literatura catalanes de l'IES d'Argentona

RESUMEN

“Otra manera de atender alumnos de riesgo social: las experiencias escolares compartidas”

Actualmente, en Catalunya, las cifras de fracaso escolar en la ESO se sitúan alrededor del 30%, lo cual es una muestra de la crisis en la educación. Ante ello, algunos institutos de secundaria han desarrollado nuevas vías de intervención para alumnos desmotivados y alejados del sistema académico que estén cursando 4º de ESO o que ya hayan cumplido los 15 años. Se trata de utilizar elementos y agentes de la sociedad como medio educador, saliendo del centro algunas horas lectivas para ejercer actividades del tipo talleres, aprendizajes varios o simplemente permanecer en pequeñas empresas familiares con presencia de educadores externos (monitores, asistentes sociales, educadores de calle...). Todo con la ayuda de alguna institución, como suele ser la del ayuntamiento del municipio. El objetivo es flanquearlos en la acreditación de los estudios y en la transición al mundo laboral.

ABSTRACT

“Another way of assisting students with social risk: shared school experiences”

At present the figures of school failures in ESO are about 30% in Catalonia. This is a sample of the educational crisis. Considering this problem, some secondary schools have developed new ways of intervention for students who are uninterested or who have no contact with the school system. Moreover, they should be studying 4th year of ESO and be 15 years old. The programme deals with using society as an educational tool. Students leave the secondary school for some hours to work in workshops, various apprenticeships or to spend some hours in small family companies always accompanied by assistants who can be monitors or / and social workers. This project is always carried out with the help of an official institution such as the town hall and has two aims: help students in the transition to the working life as well as obtaining the official school certificate, collaborate, and the key moments to collaborate in the schooling of a child.

SITUACIÓ DEL CAS

Vivim en uns moments de malestar a l'ensenyament. En el nostre país, respirem aires enrarits: les famílies demanen més atenció a l'escola (més hores d'estada als centres i més tasques al professorat); l'alumnat es mostra distant i desmotivats amb els problemes de comportament a l'aula que això sol comportar; l'Administració intenta resoldre-ho a base de noves lleis *definitives*; i el professorat culpa a la societat, a l'Administració i sobretot a la LOGSE, de les mancances. Poca autocrítica se sent i les culpes sempre són dels altres. I amb tot això, per reblar el clau, arriben els resultats pèssims de les proves Pisa que acaben per desanimar els agents actius a l'educació.

No es tracta aquí de fer un examen profund de la situació perquè hi ha persones molt més preparades per a la tasca; però sí que m'agradaria anomenar elements que crec que són rellevants per a aquesta anàlisi des del punt de vista d'una professional que fa anys que s'hi dedica.

Un dels elements de reflexió és la massificació d'algunes aules. Es demana al professorat que atengui cada alumne/a segons les seves aptituds de vegades en aules de trenta o més estudiants. Des de despatxos, s'opina que rebaixar la ràtio no vol dir automàticament pujar ni la competència d'aprenentatge ni la docent. L'argumentació que es dona és que en aules de ràtios baixes, el fracàs escolar no disminueix (crèdits variables, matèries optatives a batxillerat...). I que, en canvi, tenir menys alumnat a classe fa pujar els pressupostos considerablement. La raó que en dono és la metodologia d'aula: si mantenim l'estratègia de classe magistral, serà més difícil arribar a tothom; en canvi, si aprofitem que tenim un nombre reduït d'alumnat a atendre podrem aplicar altres procediments didàctics: treball individual i autònom, de grup, eines TIC ... segons el ritme de cada alumne/a. Ajudar a aprendre és una feina que reclama atenció i temps per a cada alumne/a, alhora que és un repte per al professorat. Aquest article donarà dades que ens diran que tenint més temps per a cada alumne/a es guanya qualitat i minven les xifres de fracàs escolar.

No tots els problemes, però, vénen de fora. Actualment tant les escoles d'ensenyament primari com els centres de secundària solen estar regits per unes estructures excessivament rígides i poc raonables. És cert que aquestes pautes vénen del Departament d'Educació però també ho és que en altres casos, quan les normes no es veuen massa clares en els centres, es fa de més i de menys. Posarem exemples. Una persona amb sentit comú trobaria lògic que un adolescent de dotze anys pugui tenir fins a set hores diàries de classe i onze o dotze professors diferents a la setmana? I això en els centres de secundària on una característica comuna sol ser que cada docent s'estructura i coordina més amb el seu departament (per entendre'ns *matèria*) i menys amb la resta de professorat del mateix curs. Un altre cas representatiu: si us cau a les mans, entreneu-vos a analitzar les diverses programacions de les assignatures. Una àrea tan indispensable com és la de Llengua (tant catalana com castellana) arrossega uns continguts teòrics a l'ESO que seria interessant de comprovar si els professionals del Claustre que no són d'aquestes matèries els dominen; això fa que els docents percebin que hi ha poc temps per a les habilitats bàsiques: aprendre i corregir la lectura, la parla i l'escriptura; i ara em refereixo a primària. Segons el meu criteri, s'imposa, doncs, reduir el nombre de professorat que atén cada alumne/a, fer un esforç per ensenyar continguts més procedimentals que conceptuals i aglutinar àrees.

De tothom és acceptat el grau superior de complexitat de la societat. Aquells qui podem fer memòria de l'escola de fa vint o vint-i-cinc anys recordarem que els papers eren molt clars: el docent *ensenyava*, l'alumne *aprenia* i si no era així, aquest marxava de l'institut. Llavors treballàvem amb quaranta alumnes a l'aula. Era dur pel volum de veu que havies de fer servir i per les correccions que no s'acabaven mai més, però els rols eren clars i nets. I la tarima així ho testimoniava.

Ara l'escola es troba amb un alumnat que se surt d'aquest rol *clàssic*, que d'alguns temes sap més que el docent, que té una cultura visual més present i amb més capacitat de fer diferents coses a la vegada però de manera més superficial. A més, molts joves ja

han viscut experiències emotives que han fet trontollar el seu món sedentari. I els docents encara estem en el nostre, aquell, paper de portaveus de la cultura. Tot plegat porta a mostrar uns professionals i uns centres educatius, sols i desorientats amb uns índexs de fracàs escolar per sobre del trenta per cent.

I d'aquí és d'on partim: pot una societat que es considera de *benestar*, admetre i assumir que un terç dels seus joves no hagi reeixit en els estudis obligatoris? Si anem a mirar, aquestes xifres no són massa distants d'aquelles anteriors a la LOGSE: el fracàs escolar a l'EGB era un percentatge semblant. I, doncs, què s'ha de fer?

D'aquest terç d'alumnat que surt dels IES sense el graduat, n'hi ha una part que va del dos al cinc per cent del total del centre, que respon a una tipologia específica. Es tracta d'uns joves molt cansats de la institució escolar, més que cansats avorrits; que fa temps que s'han allunyat de l'entorn acadèmic (normalment van a l'institut bàsicament a fer *vida social*) i que alguns d'ells esperen complir els setze anys per anar a treballar i guanyar diners. El que passa sovint, però, és que si tenen la sort de trobar feina, la disciplina que aquesta els reclama és probable que en la seva vida no hagi existit mai. Llavors, n'hi ha uns quants que no resisteixen el ritme de treball i es troben al carrer sense ofici ni benefici. Al costat d'aquests, hi ha també aquells adolescents que tenen grans dificultats escolars, que presenten bona actitud però que l'excés contingut de les matèries els ultrapassa. A més a més, de vegades solen tenir uns familiars inhàbils i/o impotents davant d'aquest distanciament entre els estudis i el seu fill, i molts pares i mares (més mares que pares) ja han llençat la tovallola i senten que amb aquests joves a casa seva s'ha perdut la batalla escolar.

Hi ha hagut centres d'ensenyament secundari que amb aquesta tipologia d'alumnat han intuït que obrir una línia nova escolar que utilitzi el currículum com a espill al món laboral podria ser útil i motivador; i n'hi ha que davant d'aquesta idea i reconeixent les seves pròpies limitacions, han fet un SOS a institucions que els són properes: centres de reinserció social, empreses sense ànim de lucre i, especialment, ajuntaments. De vegades han estat els mateixos consistoris que s'han ofert a col·laborar amb els IES. És allò d'unir forces per abastar una atenció social més àmplia, en aquest cas per atendre una tipologia d'alumnat que mostra unes aptituds que potencialment sembla que es poden reconduir plantant-los davant dels ulls la possibilitat d'assolir l'ESO acostant-los al món laboral. I les dades parlen: quan s'aconsegueix aquesta col·laboració els resultats són força bons. Per últim, cal dir que per poder dur a terme aquesta escolarització, cal disposar d'un conveni entre el Departament d'Educació i l'ajuntament o una altra institució col·laboradora, conveni que permet que l'alumnat realitzi un 40% màxim del temps fora del centre; o sigui, de les 30h de classe setmanals 12 poden fer-se fora de l'IES.

LA RECERCA

Després de participar en una experiència d'aquest tipus força satisfactòria entre l'IES Argentona i l'Ajuntament del municipi durant quatre cursos seguits, vaig adonar-me amb sorpresa que aquests tipus de projectes es duïen a terme a diversos instituts però que, en lloc d'explicar-los amb orgull i veu alta davant dels bons resultats; se'n parlava d'una manera mig amagada, aïllada i solitària. Aviat vaig deduir-ne la causa: molts d'aquests projectes no seguien fil per randa les normes prescriptives i per això no es difonien massa. Llavors vaig presentar una proposta d'estudi de treball de camp al Departament d'Educació per dur a terme una cerca d'experiències escolars compartides per a l'alumnat de risc social. Vaig presentar-me a concurs per aconseguir una llicència d'estudis retribuïda per al curs 2004-2005. Vaig ser afortunada i me la van concedir. La supervisió

del treball va ser duta a terme per en Josep Alsinet i Caballeria (inspector de secundària) i en Joan Subirats i Humet (catedràtic de Ciència Política i director de l'Institut de Govern i Polítiques Públiques –IGOP– de la UAB) autors, entre d'altres, d'un estudi semblant al que jo volia dur a terme: *Més enllà de l'escola*[1].

En una primera fase, vaig buscar vint-i-quatre experiències i en vaig fer un estudi comparatiu. A la segona fase en vaig escollir quatre i vaig fer-ne una anàlisi més transversal, recollint l'opinió dels diferents agents que hi intervenien: professorat, pares, alumnes, tècnics i educadors d'ajuntament, empresaris i directores dels instituts.

Cercar les experiències no va ser fàcil ja que enlloc no n'hi havia relació completa. La primera idea va ser posar-me en contacte telemàtic amb el conjunt dels EAPs del territori perquè pensava que em podrien oferir una informació seleccionada i qualificada, més que exhaustiva. S'ha de dir que dels setanta-quatre EAPs només en van respondre set tot i el suport que vaig tenir de l'EAP del Baix Maresme. Evidentment aquesta no era la via. A la fi en vaig aconseguir vint-i-quatre amb el mètode força lent del porta a porta i amb l'ajut de la persona que ocupava el càrrec d'Inspector en cap de Barcelona comarques, Sr. Salvador Grijalvo impulsor de moltes experiències compartides. També em vaig veure obligada a deixar de banda les *pioneres*[2] ja que em van comentar que hi havia un estudi coordinat per en Ramon Coma, psicopedagog de l'EAP del Vallès Oriental C, pendent de publicació sobre elles pel Consell Comarcal del Vallès Oriental. M'agradava la idea que l'univers de projectes abastés tot l'àmbit de Catalunya i vaig aconseguir trobar-ne a tres de les quatre províncies. No va ser possible localitzar-ne cap a Lleida.

El pas següent va ser establir contacte amb els directores dels instituts per sol·licitar-los permís per entrevistar persones vinculades directament a cadascuna de les iniciatives seleccionades. Ha estat un treball de camp amb recollida directa d'informació i de contingut essencialment obert. De cada experiència hi ha una fitxa completa.

Un cop emplenades les vint-i-quatre fitxes, vaig procedir a fer un tractament tant quantitatiu com qualitatiu de la informació obtinguda. A partir d'aquí en surten les primeres conclusions. Aquestes conclusions són evidentment descriptives però ja amb alguns elements analítics i de valoració.

Amb tota aquesta informació, amb en Josep Alsinet vam marcar uns criteris per seleccionar els quatre casos de la segona fase. En aquest apartat la metodologia emprada va ser la normal d'un estudi de cas. La informació la vaig treure a partir d'entrevistes a diferents protagonistes, tot i que també hi ha anàlisi documental.

Les conclusions finals[3] són valoracions i anàlisis de la informació obtinguda en les entrevistes de l'estudi de casos. S'ha d'entendre que les dades que es van recollir es referien al curs 2004-2005, època en què es va dur a terme el treball; excepte les dades d'aprovats que lògicament es referien al curs anterior, el 2003-2004.

ELEMENTS ESSENCIALS DEL CONTINGUT DE L'ESTUDI

1. En primer lloc, emmarquem el tema i definim el terme

Entenem que es tracta d'experiències educatives compartides entre els centres de secundària i altres institucions, per donar resposta a les necessitats educatives d'alumnes amb risc d'exclusió en el tram final de la seva escolarització obligatòria, en les quals s'utilitza l'entorn social com a element educador i que en

elles, l'alumnat cursa una part del currículum fora de l'institut dins horari lectiu.

2. Característiques de l'alumnat

"No és una tipologia específica sinó uns quants nois i noies que en el grup ordinari no funcionen. Cada un té la seva dinàmica i trajectòria. De mica en mica es van sentint grup i desenvolupen estratègies d'engranatge i tolerància"[4].

Les constants que solen ser presents són:

- Amb poca autoestima, absentistes
- De difícil assumptió d'acords
- Alteradors del ritme escolar, acumuladors d'expedients
- Rebuig del sistema escolar: *"Estudiar no em serveix de res"*
- De baix ritme d'aprenentatge (hi sol haver retard escolar)
- De resultats acadèmics insuficients, amb pràcticament cap possibilitat de superar l'ESO només per la via ordinària
- Sense perspectiva de futur
- Amb perill de risc social
- Amb poc o gens suport familiar

Dels grups estudiats hi ha altres aspectes del curs 2004-2005 interessants de conèixer:

- 61% nois, 39% noies (es constata que el nombre de noies augmenta cada curs)
- Són de l'1,2% al 4,8% del total d'alumnes d'ESO dels seus instituts.
- 94% cultura autòctona i 6% nousvinguts (54% magribins, 46% llatinoamericans)

3. Objectius que pretenen assolir aquestes experiències

Crear un recurs diferent a l'institut per aconseguir:

- Reconduir actituds (disruptives, d'absentisme...).
- Adquisició de les competències bàsiques i obtenció del graduat
- Orientar i ajudar en el coneixement del món professional i, en alguns casos, acompanyar-lo en el pas al món laboral.

4. Estructura escolar

L'institut ha exhaurit amb aquests escolars totes les possibilitats d'adaptació i cal un reajustament a les seves necessitats. O sigui, és necessari:

- Una atenció més individualitzada, amb tot el que significa: més hores de tutoria intensiva, grups reduïts, seguiment acurat ...
- Treballar amb resultats immediats, tangibles i aplicables amb una didàctica més manipulativa, més activa i menys de classe magistral.

Com?

- Utilitzant el món real com a esfer, per tal de predisposar l'alumnat al canvi.

És per això que es dissenyen aquestes experiències, amb unes hores d'activitats especials fora del centre combinades amb d'altres dins a l'institut.

4.1 Activitats fora del centre (sobre les 30h setmanals de l'horari lectiu)

- Tallers preprofessionalitzadors (de 4 a 8h setma-

nals). L'alumnat marxa de l'institut per assistir a uns tallers que es fan en unes instal·lacions gestionades directament o indirectament per l'ajuntament o altres institucions especialitzades en integració social amb educadors especials. Normalment l'alumne no fa només un taller durant el curs sinó que és rotatori. Exemples dels tallers: Administratiu-informàtica, Animació comercial, Cambrer-protocol d'hoteleria, Decoració-pintura, Imatge digital, Lampisteria, Fusteria, Joieria, Orientació i inserció laboral, Seguretat i higiene en el treball ...

- Activitats d'aprenentatge actives (de 2 a 8h setmanals) impartides amb el suport directe d'educadors externs, com: taller d'art, taller de medi ambient, taller de jardineria, equitació, vela, tennis, iniciació al món laboral, educació en l'esport i el lleure.
- Estadies a empreses (de 8 a 20h setmanals) L'alumne fa estada a empreses reals de manera rotatòria (canvi trimestral o quadrimestral) assistit per un responsable del lloc que els educa, orienta i dirigeix.
- Estadies a l'ajuntament o a empreses molt vinculades a ell (10h setmanals) Integració de l'alumne a la brigada municipal, estada a CEIPs (administració i menjador), llars d'infants, biblioteca, museu...
- Tastets d'oficis (de 3 a 4h només durant un mes del curs) Són activitats de que mostren una visió transversal dels diferents oficis. Les activitats estan lligades a escoles d'ensenyament reglat o no reglat del municipi i a empreses del tema que es treballa. Comerç al detall, llar d'infants, electricitat i lampisteria, jardineria i floristeria, sector automòbil, arts gràfiques, comerç, perruqueria... El professorat decideix quins alumnes van a cada activitat.

Aquestes activitats es fan sovint amb educadors externs: monitors de tallers, educadors de carrer i socials... que també:

- Fan tallers dins dels instituts (*d'Ús del temps de lleure, Conductes saludables...*)
- Donen suport a l'hora de tutoria
- O treballen frec a frec amb el tutor sense entrar a classe.

També hi ha intervencions per a alguns alumnes de psicòlegs municipals, infermeres de les àrees bàsiques...)

4.2 Organització dins de l'institut

Agrupació de l'alumnat:

- En el 58% d'instituts, l'alumnat forma un grup propi d'adaptació curricular la majoria d'hores. Amb nombre reduït de professors i globalitzant matèries
- En el 42% d'instituts, l'alumnat forma part d'un grup ordinari amb adaptacions curriculars individuals la majoria d'hores.

Professorat principal:

- 70% Departament d'orientació (48% psicopedagogs, 22% d'atenció a la diversitat[5])
- 30% altre professorat

Tria de l'alumnat:

Proposta dels equips docents del curs anterior supervisada pel Departament d'orientació i/o la Comissió d'atenció a la diversitat. De vegades també hi intervé l'equip directiu, l'EAP i/o Serveis socials de l'Ajuntament.

5. Elements d'avaluació

5.1 Hàbits, actituds i normes

- Control diari d'assistència, de tasques, d'actituds ... amb un registre que s'ensenyia a l'alumne i, si l'entorn familiar és positiu, als seus pares o tutors.
- de disciplina simple, clar i que sigui conegut, acceptat i signat per totes les parts (alumnat, professorat, educadors, família i de vegades l'ajuntament); amb flexibilitat i possibilitat d'esmena amb serveis a la comunitat, per exemple.
- Reacció instantània i el màxim eficàç quan hi ha un incident.
- Sessions freqüents de comunicació grupal i individual.

5.2 Procediments i conceptes

- Plana la idea que s'avalua a partir d'allò que s'ensenyia en el marc d'uns objectius abastables mínims d'ESO o de les competències bàsiques essent-ne molt important la implicació de l'alumne i el seu compromís de treball.
- Hi ha qui avalua per àmbits de manera global, d'altres en base a uns objectius que s'han d'anar desenvolupant, que el professorat es va repartint i que l'alumne coneix. De vegades, aquests objectius no són clars a inici de curs sinó que es van elaborant a mesura que va avançant el curs.
- També són presents les decisions dels departaments didàctics pel que fa a les programacions adaptades quan l'alumne està integrat en un grup ordinari.

5.3 Registres

- Posar nota/es a la fi de cada classe amb col·laboració o no de l'estudiant.
- Memòria o diari que l'alumnat va fent a casa o a l'institut.
- Proves: les mateixes que els altres però havent de respondre només alguns aspectes o bé una d'específica global.
- Agendes per fer el seguiment a les empreses i als tallers.

5.4 Resultats explícits

- Millora de l'autoestima, de la motivació i de l'actitud de l'alumnat implicat.
- Més tranquil·litat a les aules on no són aquests alumnes i descens dels conflictes d'aquests alumnes en els centres.
- Satisfacció de gran part del professorat, tant de l'implicat directament com del que no n'està, per l'orgull moral i professional que representa trobar sortides a aquest alumnat tan perdut i discordant els cursos anteriors.
- El curs 2003-04, 63% mitjana d'aprovat (71% en grup propi, 55% en grup ordinari) d'uns nois i noies que si no fos d'aquesta manera hagués estat molt difícil que acreditessin.

6. Idees clau

Si haguéssim de quedar-nos només amb poques idees generals sobre les experiències escolars compartides, aniríem a raure a:

- És bo que els instituts disposin de la màxima quantitat d'estratègies d'atenció a la diversitat; és així com s'aconseguirà reduir la xifra de fracàs escolar.
- Val la pena de demanar ajuda a institucions que tinguem a prop, que mostrin sensibilitat social (escoles no reglades, fundacions, ajuntaments...). S'ha de treballar en la línia que la integració d'aquest alumnat és un problema que ateny a tothom, no només als centres escolars.
- És important per a un tipus d'alumnat poder desenvolupar activitats curriculars fora dels instituts: el contacte amb el món real, més de la meitat de les vegades, els sacseja i els fa reaccionar.
- Aquestes mesures són recomanades a aquells joves que o bé cursen 4t d'ESO o bé ja han complert els 15 anys; cal destacar, però, que són fructíferes especialment per als joves de 4t. L'aplicació estricta de la LOCE ha fet encallar l'alumnat de fracàs escolar als nivells on eren quan es va aplicar la Llei. Potser val la pena fer-los passar de curs amb un asterisc al butlletí per tal que puguin seguir aquests projectes a 4t, ja que l'experiència mostra que aquest tipus de treball només es pot aplicar durant un curs acadèmic. La sortida per a l'alumnat

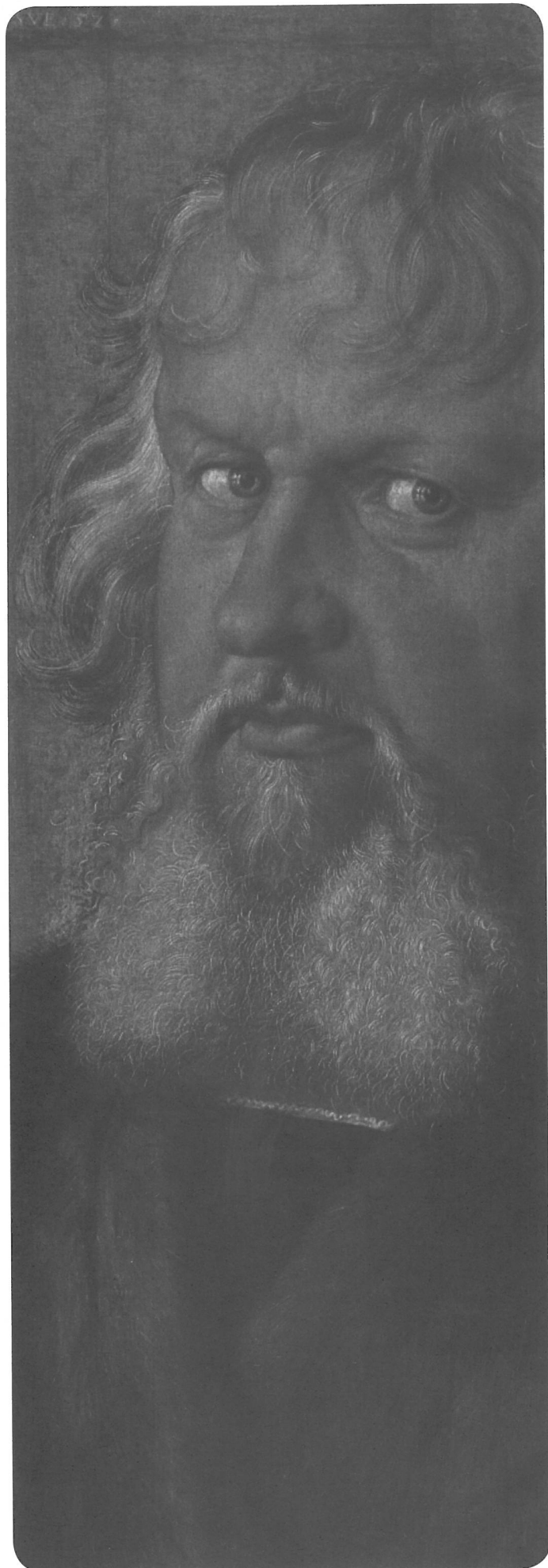
- que cursa 3r seria la d'incorporar-se a un PGS a la fi del curs escolar i/o dur a terme la preparació de les proves d'accés als CFGM.
- S'han d'entendre com a experiències que utilitzen el món real com a element educador d'unes actituds, d'uns hàbits, d'unes normes i d'uns valors. L'alumnat és això el que ha d'aprendre, no pas habilitats professionals específiques; aquestes funcionen com a vehicle no pas com a finalitat.
 - Mai no s'ha d'oblidar que aquest alumnat és de l'institut. Això vol dir que té els mateixos drets i deures que la resta de promoció, entre ells el viatge de fi de curs si se'n fa o altres activitats generals de l'IES.
 - El claustre de cada centre ha de definir-se sobre l'agrupació en l'institut d'aquests nois i noies. S'ha de pensar amb molta calma i no caure en dogmatismes. Que aquest alumnat faci un grup a part no és segregat-lo, és poder perfilar millor les estratègies que ell necessita. Pensem que un grup propi facilita que el professorat sigui voluntari, que pugui experimentar materials i estratègies, que pugui adaptar-se al seu ritme, que sigui més fàcil coordinar-se i emprendre mesures col·legiades d'atenció. Recordem que les dades ens diuen que dels que seguien aquestes experiències el curs 2003-2004 varen aprovar el 71% dels que eren amb grup propi; en canvi, dels que eren integrats en els grups ordinaris, només van acreditar el 55%.
 - En els casos que l'alumnat faci un grup propi, s'ha d'anar en compte a no fer un grup dissociat completament de la seva promoció. Cal que coincideixin amb altres companys en algunes matèries, si no hi ha el perill que se sentin apartats del centre.
 - Hem de tenir present que l'alumnat que segueix aquests itineraris té consciència de ser diferent. A la pregunta de si recomanarien a altres estudiants seguir el mateix model d'estudis, la resposta unànime va ser que si aquests fossin capaços de sortir-se'n amb els estudis ordinaris, no els ho recomanarien. O sigui, sembla ser que han assimilat les seves mancances i limitacions però les viuen amb recança. S'ha d'anar en compte.
 - Cal vetllar també de no donar per sobreentesa la col·laboració dels educadors externs. Són persones que ajuden els instituts i així se'ls ha de reconèixer. No en tenen cap obligació a diferència dels IES que sí que en tenim.
 - És bo que en els instituts, si s'accepta de dur a terme aquesta estratègia d'atenció a la diversitat, el claustre s'hi manifesti majoritàriament a favor. Si aquest ho ha acceptat a mitges, és fàcil que quan s'hagin de retallar recursos (pèrdua d'un grup, reajustament de plantilles, falta d'espai...) s'opti per eliminar aquests estudis amb l'explicació que només donen sortida a un nombre reduït d'adolescents.
 - El professorat del centre ha de ser participat al màxim de les característiques del projecte i de les energies que calen per dissenyar-lo i dur-lo a terme. Precisament per aconseguir-ho s'ha de mirar que l'experiència no quedi reduïda a un parell de docents que estan en un racó de l'IES. Se n'ha de parlar, s'ha de consensuar, explicar-ne els bons i mals resultats així com treballar en la línia que és un recurs més de l'institut amb alumnes del centre que funciona amb l'ajuda de l'ajuntament o d'una altra institució.
 - S'ha d'anar en compte a no forçar cap alumne a seguir uns estudis d'aquestes característiques. Per més que el professorat i la família ho vegin adequat cal respectar la seva opinió. Recordem que volem educar i ajudar-lo a madurar en l'autonomia.
- la institució acadèmica amb els quals s'han esgotat totes les estratègies del centre cal demanar ajuda. D'aquesta manera farem més òptima la intervenció: Serveis socials, educadors de carrer i socials, tècnics d'ensenyament, de promoció econòmica...
- És amb aquestes persones, especialment aquelles que mostrin més sensibilitat per a la integració social, amb qui hem d'armar l'estructura de l'experiència compartida i fer una cerca dels espais, institucions, òrgans, empreses que poden acollir unes hores aquest alumnat. Recordem que l'important és oferir alguna activitat real fora de l'IES: estada a empreses, tallers de formació ocupacional, PGS, escoles de cicles formatius... A ser possible que siguin els ajuntaments que portin aquesta coordinació ja que n'han de ser participants.
 - Val la pena conèixer altres experiències d'aquest tipus que estiguin en funcionament perquè ens aclariran les idees. En això, el Departament d'Educació ens pot ajudar.
 - Evidentment caldrà el vist i plau del claustre i del consell escolar per muntar l'experiència.
 - Parlar amb Inspecció i sol·licitar el més aviat possible l'establiment de conveni entre el Departament d'Educació i l'entitat col·laboradora (l'ajuntament, per exemple). Penseu que és un tràmit molt lent.
 - Caldrà parlar amb cada alumne de perfil adequat, fer-li la proposta i, si l'accepta, convocar la família que també hi ha d'estar d'acord. Això normalment es fa a finals de juny, principis de juliol.
 - Després s'haurà ja de concretar més el projecte i decidir:
 - Agrupació de l'alumnat: si forma part de l'Aula oberta o de la d'Acollida; o bé si s'integra als grups ordinaris o forma grup propi però no del tot tancat (CV, Educació Física, Educació Artística... amb altres companys de la promoció). Recordem que l'alumnat dona més bons resultats en grup propi que en ordinari.
 - Professorat que hi participa: a ser possible voluntari, de nombre reduït i si l'alumnat està en grup propi, és bo que imparteixi més d'una matèria. N'hi haurà d'haver un que agafi més responsabilitat i que en sigui el tutor.
 - Horari
 - Educadors externs que hi intervenen: la seva feina i com s'organitza la coordinació de l'institut amb ells.
 - Perfil de l'alumnat. Tinguem en compte que aquest patró d'ensenyament és més reeixit per a aquells joves que cursen 4t d'ESO.
 - Objectius i com es despleguen. Caldrà que els diferents departaments didàctics elaborin una programació de continguts en base a mínims. Seran els docents que imparteixin la matèria qui n'adeqüin els objectius.
 - Normes del dia a dia: que siguin molt clares per a tothom.

EN RESUM

Parlar d'experiències escolars compartides és obrir una via innovadora d'insersió escolar i social als centres de secundària, i el fet que arreu de Catalunya siguin un tipus d'experiències que fa anys que es duen a terme, moltes vegades malgrat l'Administració, n'és una prova clara. Caldria que el Departament d'Educació acceptés la vàlua d'aquests projectes i ajudés als centres que els estan portant a terme. S'ha de reconèixer que el primer gest de l'Administració ha estat acollir-los dins l'estructura d'Aules Obertes amb la dotació que això significa: quatre ordinadors programats específicament i mil euros per despeses. De totes maneres, encara hi ha aspectes per millorar: per exemple, la falta de materials d'aula cosa que dificulta la docència, o que els tutors d'aquestes experiències no vegin

7. Pla per engegar una escolaritat compartida

- Quan es té un nombre d'adolescents de difícil integració dins de

reconeguda la seva tutoria monetàriament a diferència dels altres tutors del centre, a part de la poca diligència dels Serveis Jurídics del Departament d'Educació a l'hora de trametre els documents per a la signatura del conveni amb l'altra institució col·laboradora, gestió que pot comportar tot un curs escolar d'espera.

La realitat imposa, però, que els responsables del Departament d'Educació amplii el marc oficial d'Aula Oberta perquè hi càpiguen les diferents línies de treball de cada institut ja que són experiències que donen molts bons resultats i que són fruit dels recursos dels quals disposa cada IES. S'ha d'anar en compte a no voler fer passar cada institut que du a terme una experiència d'aquestes pel mateix adreçador: cal respectar l'autonomia i identitat de cada IES, atenent la diversitat de centres com aquests atenen la diversitat dels seus alumnes.

Per últim, és important ressaltar la millora qualitativa que significa la col·laboració entre els IES i els ajuntaments o altres institucions. És bo unir, intercanviar estratègies i optimitzar recursos, a part del guany professional, humà i moral que comporta el treball comú dels diferents agents que hi intervenen.

Notes:

- [1] Vegeu bibliografia
- [2] Aquestes experiències són: El projecte ACADA de La Garriga, el projecte RODA de Les Franqueses del Vallès, el projecte LICANO de Lliçà d'Amunt, el projecte AMETISTA de Sant Celoni, el projecte LA GALAIETA de Sant Feliu de Codines i el projecte TENES de Santa Eulàlia de Ronçana. Totes elles de Barcelona comarques.
- [3] Pàgina 47 de l'estudi: *Experiències educatives compartides entre els centres de secundària i altres institucions per donar resposta a les necessitats educatives d'alumnes amb risc d'exclusió en el tram final de la seva escolarització obligatòria*. De M.Teresa Ferrer Fàbregas
- [4] Paraules textuais d'una de les professores entrevistades en la primera fase.
- [5] En els IES s'entén com *professorat d'atenció a la diversitat* aquell que concedeix sota aquest terme el Departament d'Educació amb la tasca d'atendre alumnat *especial*. Són els instituts que decideixen la manera com fer-ho.
- [6] Això és per al curs 2005-2006

Referències bibliogràfiques:

ALSINET, J; RIBA, C; RIBERA, M; SUBIRATS, J (2003): *Més enllà de l'escola. Transformacions socials i noves dinàmiques educatives i professionals*. Editorial Mediterrània. Barcelona.

Correspondència amb l'autora: M. Teresa Ferrer Fàbregas. E-mail: mferre47@xtec.net